

INFORMATIENOTA

M47

Zaaknummer: Z-15-31157
Documentnummer: VB/Raad/15/00177
Onderwerp: Knelpuntenanalyse wateroverlast
Vergadering B&W: 3 november 2015
Raadsvergadering: 26 november 2015
Portefeuillehouder: Wethouder M.A. Barber-Hendriks
Ambtenaar: N.F.J.R. Coppens
Telefoonnummer: 024 3013616
Mailadres: n.coppens@groesbeek.nl

Aan de gemeenteraad,

Kennisnemen van

Onderstaande knelpuntenanalyse over wateroverlast bij extreme regenval.

Waarom nu naar de raad?

Tijdens de raadsvergadering van 17 september jongstleden zijn door de CDA-fractie mondelinge vragen gesteld over de wateroverlast rond de Rijksstraatweg in Beek na een extreme regenbui op 16 september. Naast specifieke aandacht voor de problemen rond de Rijksstraatweg heeft de CDA-fractie gevraagd om een knelpuntennotitie.

Definitie en ontstaan van wateroverlast

Alvorens een aantal probleemlocaties aan de orde te stellen willen wij in algemene zin stilstaan bij de vraag: 'wat verstaan we nu precies onder wateroverlast?' Ook willen we kort stilstaan bij het gegeven dat wateroverlast zich frequenter en heviger voor lijkt te doen.

Om te beginnen is het goed het begrip 'wateroverlast' nader te definiëren. Bij een zware regenbui kan de riolering de grote hoeveelheid water niet snel genoeg (ondergronds) afvoeren, waardoor water-op-straat ontstaat. Bij water-op-straat spreken we nog niet direct van wateroverlast, maar van (water)hinder. Pas als het overvloedige water tuinen of woningen binnen stroomt gaat de hinder over in overlast. In de volksmond wordt (water)hinder echter ook vaak als wateroverlast gezien.

De voornaamste oorzaak van toenemende wateroverlast is uiteraard te wijten aan de klimaatverandering. De extremen worden groter. We hebben steeds vaker te maken met lange perioden van droogte, maar dus ook met veel neerslag in korte tijd. Een ander fenomeen dat bijdraagt aan de toenemende wateroverlast is de toenemende verstening van zowel de openbare ruimte als particuliere grond (tuinen). Neerslag kan op steeds minder plaatsen in de bodem wegzijgen, maar gaat bovengronds afstromen.

Verantwoordelijkheden

Op grond van de Waterwet is primair de eigenaar van een perceel zelf verantwoordelijk voor de verwerking van het hemelwater dat op het perceel valt. Als iedereen het hemelwater dat op zijn perceel valt zelf zou verwerken, zou de gemeente 'slechts' het hemelwater dat in de openbare ruimte valt hoeven verstouwen. De praktijk is op dit moment verre van deze situatie. Bij nieuwbouw eisen we tegenwoordig dat men (indien redelijkerwijs mogelijk) het hemelwater op eigen terrein verwerkt. Bij bestaande bouw doen we dat (nog) niet. In het recent door uw raad vastgestelde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) is wel een eerste aanzet gegeven om perceeleigenaren meer te betrekken bij de problematiek. Hierbij is ook de mogelijkheid van een hemelwaterverordening genoemd, wat als middel kan dienen om in bepaalde gebieden perceeleigenaren niet langer toe te staan hemelwater zonder meer af te laten stromen naar de openbare ruimte.

Bovenstaande geeft wel aan dat er een gedeelde verantwoordelijkheid ligt in de problematiek rond wateroverlast. We constateren dat dit op het moment echter over het algemeen niet zo beleefd wordt. Men heeft al snel de neiging alleen naar de gemeente te kijken als probleemhouder.

Er bestaat de nodige beleidsvrijheid hoe we als gemeente om (mogen) gaan met de verwerking van overtollig hemelwater. In het GRP is een duidelijke eis gesteld aan de hoeveelheid water die het (ondergrondse) rioolstelsel moet kunnen verwerken, alvorens er water-op-straat (hinder) ontstaat. Hinder wordt dus geaccepteerd, mits het niet te vaak voorkomt. Waar de hinder in de praktijk (regelmatig) overgaat in overlast spannen we ons in om de overlast te beperken. Hoe ver we hier in gaan is niet nader gedefinieerd; de maatregelen moeten doelmatig zijn. Bij dergelijke maatregelen moet veelal gedacht worden aan bovengrondse oplossingen als het creëren van meer waterberging in het straatprofiel (verhoogde banden) of het bovengronds afvoeren van overtollig hemelwater naar plaatsen waar het tijdelijk geborgen kan worden.

Er zijn ook andere partijen betrokken bij de verwerking van 'ons' hemelwater. De meest voorname partij is Waterschap Rivierenland; zij beheren het stelsel van sloten en beken (oppervlaktewatersysteem). Maar ook met onze buurgemeenten hebben we afspraken. We kunnen niet zonder meer ons hemelwater afvoeren. Zo zijn er afspraken met gemeenten Kranenburg en Nijmegen over de hoeveelheden die wij naar hen mogen afvoeren.

In de planvorming wordt steeds nadrukkelijker en vroegtijdiger aandacht besteed aan de verwerking van hemelwater. Een woning met kelder op het laagste punt van de wijk is natuurlijk niet handig, maar vroeger werd hier wel 'gewoon' een bouwvergunning voor verleend. Dit soort situaties moeten in de toekomst voorkomen worden. Ook is het nodig om in plannen niet alleen ruimte te reserveren voor parkeerplaatsen, maar ook voor waterhuishoudkundige voorzieningen. Voorkomen is immers beter dan genezen.

Overlastlocaties binnen gemeente Groesbeek - Berg en Dal

Onze gemeente is grofweg op te delen in 2 gedeelten. In de polder is het nagenoeg vlak; hier is nauwelijks sprake van (structurele) wateroverlast, maar beperkt de problematiek zich tot hinderlijke situaties. De overlast doet zich voor in de hellende gebieden. Als er in hellend gebied water-op-straat ontstaat blijft dat water niet staan op de plek waar het ontstaat, maar gaat het afstromen naar lager gelegen gebied. Onderstaand een overzicht van overlastplekken met de getroffen/geplande maatregelen.

Rijksstraatweg Beek – algemeen

Vanaf de stuwwal stroomt veel water af richting de Rijksstraatweg, wat regelmatig op diverse plaatsen langs de Rijksstraatweg tot hinder heeft geleid. Door meer en grotere kolken te plaatsen is de instroom naar het riool vergroot, waardoor het water sneller afgevoerd kan worden.

Wij zijn bezig met een voorstudie om te bepalen hoe wij de weg en hoogteverschillen beter kunnen gebruiken om het water naar de Filosofenbeek te laten stromen. Daarbij wordt ook gekeken of de Filosofenbeek voldoende berging heeft om dit water op te vangen. Een rondgang door de kern Beek leert dat verkeersdrempels zowel een oplossing als een probleem kunnen zijn. In het hele gebied tussen de Verbindingsweg en Meidoornstraat zullen de weghoogtes en bouwpeilen nauwkeurig in beeld worden gebracht. Met behulp van bovengrondse afstromingsmodellen wordt vervolgens bepaald welke oplossingen er mogelijk zijn.

De financiële consequenties zijn afhankelijk van de uitkomsten van een gedetailleerde hoogtemeting. Het streven is met beperkte, gerichte lokale (bovengrondse) aanpassingen de risico's op wateroverlast verder in te perken.

Rijksstraatweg Beek – Natte beek

Vanaf de stuwwal komt via de Natte Beek veel water richting de Rijksstraatweg. In het verleden zorgde dit regelmatig voor overlast bij Rijksstraatweg 81. Door bovengrondse aanpassingen wordt het water voorbij deze woning geleid.

Deze werkzaamheden zijn reeds uitgevoerd; de kosten drukken op de begroting in de vorm van kapitaallasten.

Rijksstraatweg Beek – Keteldal

Vanuit het Keteldal komt veel water en zand richting de Rijksstraatweg. In het verleden zorgde dit regelmatig voor overlast bij de woningen aan de overkant van het Keteldal. Grote roosters onderaan het Keteldal moeten het water en zand afvangen, maar bij extreme buien schiet het water hier door. Door bovengrondse aanpassingen wordt het water via de Acaciastraat geleid en via de Esdoornstraat verder verspreid. Op deze manier ontstaat er weliswaar over een aanzienlijk gebied hinder, maar (ernstige) overlast is niet meer voorgekomen (ook niet bij de bui van 16 september j.l.). Door het water niet via de Acaciastraat, maar (ook) via de Lindestraat af te voeren is wellicht nog een verbeterslag te halen. Deze optie wordt meegenomen in de studie die genoemd is onder het kopje 'Rijksstraatweg Beek – Algemeen'.

Merelstraat Beek

De Merelstraat (zijde Fazantstraat) is het laagste punt in de kern Beek. Hier treedt regelmatig hinder op in de vorm van water-op-straat. Overlast op deze locatie is niet bekend. In 2016 is het noodzakelijk (kwalitatief) om in deze straat een rioolstreng te vernieuwen. Er is voor gekozen deze streng te vervangen en meteen bovengrondse aanpassingen te doen zodat er geen water-op-straat meer ontstaat, maar dat dit afstroomt richting de watergang langs de Fazantstraat.

Het vervangen van de riolering is (nav een rioolinspectie) noodzakelijk vanwege de slechte kwaliteit. Daarvoor moet de bestrating sowieso worden verwijderd. Door het straatwerk aan te passen stroomt overvloedig water af; dit brengt geen extra kosten met zich mee.

Waterstraat Beek

Bij extreme regenval loopt de roostergoot (Elzenbeek) langs de Waterstraat (tussen Rijksstraatweg en Bongerdstraat) over. Daarbij is (lichte) overlast ontstaan in de parkeergarage van het appartementencomplex aan de Waterstraat-Schellingshof. Er is hemelwater naar binnen gelopen via de ingang van de parkeergarage. Bij de aanpassing van de Waterstraat (uitvoering 2018) zal door bovengrondse aanpassing worden gezorgd dat hemelwater niet langer de parkeergarage in kan lopen, maar via het verlengde van de Waterstraat wordt afgevoerd richting de waterpartij voor 't Höfke.

Het straatwerk voor de ingang naar de parkeergarage gaat er bij de reconstructie van de Waterstraat sowieso uit. Door het straatwerk aan te passen stroomt overvloedig water minder snel de parkeergarage in; dit brengt geen extra kosten met zich mee.

Centrum Groesbeek – Dorpsstraat/Stationsweg

Een notoire overlastlocatie uit het verleden (voormalige Rabobank, bakkerij Claassen en woning mevrouw Poelen). Met het bovengronds halen van de Groesbeek (naast Le Monde) en de aanleg van een grote waterberging in park 't Groeske waar overtollig regenwater geborgen kan worden is de situatie aanzienlijk verbeterd.

Deze werkzaamheden zijn reeds uitgevoerd; de kosten drukken op de begroting in de vorm van kapitaallasten.

Centrum Groesbeek – Dries / Burg. Ottenhofstraat

Vanuit de wijk Stekkenberg stroomt veel water bovengronds via Dries en Burg. Ottenhofstraat af naar het centrum. Met name rond de kruising Burg. Ottenhofstraat-Zevenheuvelenweg (slijterij Borgers) heeft dit regelmatig tot overlast geleid. Door het afkoppelen in de wijk Stekkenberg-West wordt veel hemelwater 'op de berg vastgehouden' en voorkomen dat dit afstroomt naar het centrum. Het verder afkoppelen in dit gebied staat gepland (Werkenrode in 2016 en de weg Stekkenberg in 2017).

Deze werkzaamheden zijn voorzien en staan geprogrammeerd op het MIP; de kosten drukken op de begroting in de vorm van kapitaallasten.

Centrum Groesbeek – Houtlaan/Kerkstraat

In de Kerkstraat zijn regelmatig problemen geweest (voormalig slagerij Kuijpers, nu ijssalon). In 2016 wordt de Houtlaan afgekoppeld wat moet resulteren in minder toestroom naar de Kerkstraat. Tevens wordt het benutten van de berging in het brongebied en de afvoercapaciteit op de Groesbeek (vanuit het brongebied) nader bekeken. De bottleneck in dit systeem vormt de beduikerde Groesbeek onder de huidige supermarkt Jan Linders. Waterhuishoudkundig gezien zou het opheffen van deze bottleneck de situatie aanzienlijk verbeteren.

Het afkoppelen van de Houtlaan is voorzien en staan geprogrammeerd op het MIP; de kosten drukken op de begroting in de vorm van kapitaallasten.

Het opheffen van de bottleneck onder Jan Linders is een reeds lang bestaande wens, maar kon niet eerder worden uitgevoerd dan dat het gebied ten oosten van de Dorpsstraat (oa park 't Groeske) gereed was. Daarbij is het lang onzeker geweest wat de ontwikkelingen op het terrein van Jan Linders/Lee Ho Fook (in eigendom van familie Peerenboom) zouden zijn. Een nadere studie moet uitwijzen wat de mogelijkheden zijn, wat dit oplevert en wat de kosten daarvan zijn.

Centrum Groesbeek – Hoflaan

Op de Hoflaan (met name deel tussen Dorpsstraat en Aldi) komt regelmatig wateroverlast voor. De Kasteelhof blijkt ook een gevoelige locatie, aangezien daar veel water vanaf de Kasteelweg verzameld. In 2016 wordt de Hoflaan gereconstrueerd. Het regenwater in het plangebied wordt rechtstreeks afgevoerd naar de Groesbeek en berging 't Groeske. Bovengronds wordt, door aanpassing van het wegprofiel, overtollig regenwater eveneens afgevoerd richting 't Groeske.

Deze werkzaamheden zijn voorzien en staan geprogrammeerd op het MIP; de kosten drukken op de begroting in de vorm van kapitaallasten.

Mansberg Groesbeek

Op het laagst gelegen deel van de Mansberg ontstaat regelmatig water-op-sstraat dat al een aantal keren net niet tot wateroverlast heeft geleid. Eind 2015/begin 2016 wordt een regenwaterriool vergroot, waardoor de afvoercapaciteit richting de Foeperpot aanzienlijk toeneemt.

Deze werkzaamheden zijn voorzien en staan geprogrammeerd op het MIP; de kosten drukken op de begroting in de vorm van kapitaallasten.

Industrieweg/Ambachtsweg Groesbeek

Bij hevige neerslag kon het gemaal op de Ambachtsweg het afvalwater niet snel genoeg verwerken, wat leidde tot overlast in een aantal woningen. Met het verhelpen van foutaansluitingen en het afkoppelen van het dakvlak van sporthal Heuveland is de situatie al aanzienlijk verbeterd. De voorbereidingen lopen om nog een aantal grote dakvlakken (Kegro, Coolcar, Peter Kaal en Rutolux) rechtstreeks af te koppelen op de Groesbeek. Uitvoering staat gepland begin 2016;

Deze werkzaamheden zijn voorzien en staan geprogrammeerd op het MIP; de kosten drukken op de begroting in de vorm van kapitaallasten.

Wijk Lage Horst (De Strekel e.o.)

Door het vlakke profiel (geen trottoirbanden) in deze wijk gaat waterhinder vrij snel over in wateroverlast. Dit heeft zich nadrukkelijk geuit in 2012. Met het waterschap worden momenteel oplossingsrichtingen beschouwd waarbij meer hemelwater via de naastgelegen beken (waaronder Drulse beek) kan worden afgevoerd. Concrete verbetermaatregelen worden naar verwachting uitgevoerd in 2016/2017.

Deze werkzaamheden zijn voorzien en staan geprogrammeerd op het MIP; de kosten drukken op de begroting in de vorm van kapitaallasten.

Grafwegen Breedeweg

Overtollig hemelwater verzamelt zich ter hoogte van de laagste woningen (Grafwegen 49-51) en is hier regelmatig deze woningen binnengetreden. Door de aanleg van opvangbekkens op de St. Jansberg is de situatie al aanzienlijk verbeterd. Momenteel zijn we met Provincie Gelderland en Waterschap Rivierenland aan het kijken wat de verdere verbetermogelijkheden zijn en of deze doelmatig zijn.

Het betreft hier geen werkzaamheden aan gemeentelijke eigendommen. De weg ter plaatse (N843) is in beheer en eigendom bij Provincie Gelderland; de aanliggende watergangen zijn in beheer en eigendom bij Waterschap Rivierenland. Wij proberen voor de belangen van 'onze' burgers op te komen en beide partijen te bewegen de situatie te verbeteren. Hier is geen gemeentelijke bijdrage in voorzien.

Knapheideweg/Colonjes Breedeweg

Bij hevige neerslag kwam veel water en modder vanaf de Colonjes naar beneden en zorgde op de lager gelegen delen voor overlast. Samen met waterschap Rivierenland zijn hier al een aantal verbetermaatregelen uitgevoerd. Op korte termijn wordt bij het groot onderhoud van de Knapheideweg het profiel dusdanig ingericht dat overtollig water een reeds bestaand bekken van het waterschap in kan stromen. Daarnaast lopen er gesprekken met de eigenaar van een perceel waar een nieuw retentiebekken zinvol zou zijn.

Aanpassing van het profiel van de Knapheideweg wordt meegenomen in het noodzakelijk groot onderhoud (vanuit discipline Wegen) en brengt geen extra kosten met zich mee. Het retentiebekken waar over gesproken wordt betreft een maatregel die stamt uit het Waterplan, waarbij de kosten 50-50 worden gedragen door waterschap en gemeente. Hiervoor hebben we nog een reservering staan vanuit het Waterplan; dit brengt geen extra kosten met zich mee.

Andreaslaan e.o. Heilig Landstichting

Het rioolstelsel in Heilig Landstichting is kwetsbaar omdat er geen watersysteem (sloten/beken) aanwezig is om overtollig water af te voeren. In 2012 zijn aan de buitenrand van deze kern ruim 100 verticale infiltratie-units geplaatst om de capaciteit van het systeem te vergroten. We streven ernaar om binnen enkele jaren de openbare ruimte binnen kern Heilig Landstichting volledig afgekoppeld te hebben; hiermee wordt het systeem nog robuuster.

De kosten van de reeds aangebracht voorzieningen drukken op de begroting in de vorm van kapitaallasten. De nog te nemen maatregelen om uiteindelijk de volledige kern Heilig Landstichting af te koppelen zijn (nog) niet opgenomen in de begroting; er zal eerst nader onderzoek gedaan moeten worden om de kosten hiervan inzichtelijk te maken.

Hamersveld Berg en Dal

Net als in Heilig Landstichting ontbreekt in Berg en Dal een watersysteem. In het verleden werd de overstort op het Romeinse Waterwerk veelvuldig gebruikt als overstort. De hoeveelheid die afgevoerd wordt naar Nijmegen is met de reconstructie aanzienlijk verminderd en de overstorten op het Romeinse Waterwerk zijn beperkt tot extreme situaties. Regenwater wordt binnen de wijk Hamersveld verwerkt door verticale infiltratie-units. Recente buien hebben laten zien dat het stelsel nog niet naar behoren functioneert. Op korte termijn worden verbeteringen doorgevoerd om het systeem beter te laten functioneren.

Deze werkzaamheden zijn reeds uitgevoerd; de kosten drukken op de begroting in de vorm van kapitaallasten. De benodigde aanpassingen kunnen binnen het projectbudget worden uitgevoerd.

Prioritering en financiering van maatregelen

We moeten ons realiseren dat het volledig voorkomen van wateroverlast een utopie is. We blijven het rioolstelsel en de bovengrondse ruimte (qua berging en afvoercapaciteit) continu verbeteren, maar er zullen altijd grenzen blijven aan hetgeen we kunnen verwerken. We moeten ook voorkomen dat we 'paniekvoetbal' gaan spelen door na een extreme bui direct allerlei maatregelen te willen treffen op de getroffen locaties. Het is zaak het overzicht te blijven houden en de risico's te spreiden.

Dat heeft ook met financiën te maken. In het GRP heeft uw raad een maat gesteld aan de hinder die we accepteren. De rioolheffing is daar (mede) op gebaseerd. Maatregelen zullen op doelmatigheid gewogen moeten worden, waarbij de financiële kaders niet uit het oog verloren mogen worden. Het oprekken van de grenzen van bescherming tegen extreme buien impliceert ook het oprekken van de financiële kaders (lees rioolheffing).

Samenvatting

Als gevolg van de klimaatverandering krijgen we steeds meer te maken met extreme buien. De verwerking van deze buien is een gezamenlijke opgave, waarbij de burger (niet op de laatste plaats) zelf ook een nadrukkelijke rol heeft. De capaciteit van de riolering is beperkt, waardoor ook de bovengrondse openbare ruimte vaker wordt ingezet om overtollig hemelwater tijdelijk te bergen of af te voeren. Hinder, in de vorm van water-op-straat, is iets dat vaker voor zal komen en waar we aan moeten wennen. Wateroverlast proberen we te beperken, maar dit is aan grenzen gebonden. Het gaat om het zo goed mogelijk beheersen van de risico's.

We hebben de overlastlocaties goed in beeld en hebben in het verleden al veel maatregelen getroffen om de overlast te beperken. Ook de komende jaren staan er diverse maatregelen gepland. Het volledig voorkomen van wateroverlast is echter een utopie,

Burgemeester en wethouders van Gemeente Groesbeek,	
De secretaris,	De burgemeester,
J.W. Looijen	mr. M. Slinkman

Bijlagen digitaal ter inzage

Bijlage ter inzage griffier